

איך להיות לסבית

מדריכה מאת ארנה קזין

פתח דבר

אני חושבת כך: אשה אינה נולדת לסבית, היא נעשית כזאת. כשאני אומרת "לסבית", אני מתכוונת: אשה שמרשה לעצמה לאהוב אשה אחרת לא רק ברגש וברוח אלא גם בגוף; אשה שמרשה לעצמה להתענג על גוף של אשה אחרת ולהתענות ממנו; אשה (או נערה) שמוצאת את עצמה מתחברת לבנות מינה במחוזות הנפש – מתחשמלת, מתערערת, או מתנחמת, מוצאת בהן בית – מניחה להן להפיח בה חיים, להסעיר, להכאיב ולהזיז; וגם רוצה לגעת בהן בידיים, בשפתיים, בעור.

אני-עצמי מרגישה שעדיין לא הבנתי איך להיות לסבית, דייקית, סאפית, קוויירית, אוהבת נשים. איך למצות את המיטב מהאפשרות המצוינת הזאת.

וכך, במדריך זה – אינני בת הסמכא, אלא אני מבקשת לשתף אתכן בניסיון שלי ללמוד, להשתפר, להגיע רחוק ככל שאוכל במיצי הפוטנציאל הגלום באימוץ הזהות הזאת, שאותה אני אוהבת באופן יסודי.

רק בדבר אחד אני משוכנעת: הפרויקט של עיצוב העצמי – המאמץ לענות על השאלה "איך להיות?" מבחינה מוסרית, סגנונית; ביחסים, ביצירה, בחברה, לבד – הוא אחד המאתגרים בחוויה האנושית, וכולנו עסוקים בו בין שביודעין ובין שלא. בחיבור הזה אני מבקשת להתבונן בנקודה אחת קטנה בפרויקט הגדול הזה, והוא עצם האפשרות לבחור להיות לסבית. אם אני לסבית, זו אינה תשובה שלמה לשאלה מי אני או מה אני או איך אני, אלא סימון של אחת הקטגוריות התרבותיות שבהן אני יכולה לעצב את עצמי. כך אני חושבת.

וממילא, במדריך הזה אניח בצד את הביקורת הנבונה והחיונית על עצם קיומן של זהויות, על המגבלה הטמונה בבחירה בזהות אחת קוהרנטית או בהסכנה לתווית האחת שהדביקו לך (ביני וביניכן, כל הזהויות והתגיות אלימות מעצם טבען; זו של ההטרסקסואליות כוחנית מכולן). לא אכנס כאן להיסטוריה ולאנטומיה של "הנורמלית", שכדי להגדיר אותה, כדי לשרטט את קווי המיתאר שלה, נזקקו להגדיר את האחרת ואת החריגה. אבחר לשחק כאן עוד קצת במשחק הליברלי-המודרניסטי שמניח כי חשוב מאוד לתת לדברים שמות, להכניס נשים לקבוצות.

איך להיות לסבית – המדריכה

*

אולי כבר בחרת. אולי את כבר לסבית הלכה למעשה: נמשכת לאשה אחת, התאהבת באחרת. אולי את מישירה מבט; אינך מסיטה את עינייך כשאלה נפגשות במבטה של מי שמסקרנת אותך. אולי את כבר נוהגת בסובארו פורסטר. אולי את מרגישה שזהו זה, את יודעת. אינך צריכה כל הדרכה. ובכל זאת, נשאי את מבטך והביטי בנשים אחרות. בין שאת יודעת בעצמך איך להיות ובין שלא, טוב לבדוק מגוון אפשרויות נוספות. וטוב ליצור לעצמך קאנון. קבוצת התייחסות. הכירי את הטובות שבהן בשבילך. אולי יעניקו לך בניסיון חייהן, בסיפורן, השראה. הנה שלוש מבין דמויות המופת שכינסתי לעצמי ואני לומדת אותן בקפידה – על דרך החיוב ועל דרך השלילה. איך להיות ואיך מוטב לא להיות. הן לא מייצגות אלא את עצמן ואת אהבתי אליהן. אל תסתפקי בהן. חברי את הרשימה הפרטית שלך.

איך להיות לסבית לפי אליזבת בישופ, משוררת

את הילדות את חייבת לשרוד. אף שאביך ימות כשימלאו לך שמונה חודשים, ואמך תצא מדעתה, ותתאשפז בבתי חולים לחולי נפש, ותיעלם מחייך למשך חודשים, ותחזור, ותנסה לתלות את עצמה, ותתאשפז שוב; אף שאמך תישלח פעם נוספת לאשפוז כשימלאו לך חמש – ב-1916 – ולא תראי אותה מאותו רגע יותר אף פעם, בכל זאת תמשיכי לחיות ותעצבי את חייך. את תעברי מבית הסבים לבית הסבים לבית הדודים. כשתתבגרי, כתבי על כך מסות אישיות מופתיות: את "גוונדולין", את "בכפר". תתארי למשל רגע אחד, בביקורה אותך בבית הסבים בנובה סקוטיה שבקנדה, לפני שהתאשפזה ונעלמה מחייך, שבו אמך לא אהבה את השמלה שהתופרת התאימה לה. פתחי כך את הסיפור:

צרחה תלויה מעל הכפר ההוא בנובה סקוטיה. צרחה או הד שלה. אף אחד לא שומע אותה; היא תלויה שם תמיד, ככתם בהיר בשמים הכחולים; שמיים שמטיילים נוהגים להשוות לאלה של שווייץ, כהים מדי, כחולים מדי, עד שנראה כאילו הם מתקדרים עוד יותר לקראת האופק – או שמא לקראת שולי העין? – הצבע של ענן הפריחה על עצי הבוקיצה, הלילך שמעל שדות השיבולים; משהו שמתקדר לא רק בשמים אלא גם מעל היערות והמים. הצרחה תלויה שם כך, באין שומע, בזיכרון – בעבר, בהווה, ובשנים

שביניהם. היא לא היתה גבוהה במיוחד מלכתחילה. היא פשוט באה לכאן לחיות, תמיד – לא צרחה רמה, רק חיה לנצח. התדר שלה הוא התדר של הכפר...."

אף פעם לא תשכחי את הצרחה של אמא שלך, אבל המשיכי. למדי במכללת הנשים ואסר. כתבי שירים. היתקלי בשירים של מריאן מור. התאהבי בהם. חפשי עוד מזה. את קובץ השירים שלה *Observations* תחפשי בספריית המכללה ולא תמצאי. הספרנית תשאל אם את רוצה שהיא תשאיל לך את העותק הפרטי שלה וגם אם תרצי שהיא תארגן לך פגישה עם מריאן מור, שהיא במקרה קרובת משפחה שלה. בביישנות תגידי שאת רוצה. אמצי את מריאן מור (שחיה עם אמה בניו יורק) כמנטורית שלך, כמי שתפרוש עלייך את חסותה. עשי ממנה אחת הנשים החשובות בחייך. לא בהקשר הרומנטי המיני אבל בהיבטים חיוניים אחרים.

[את לא תזכי לקרוא את "הטרוסקסואליות כפוויה והקיום הלסבי", המאמר המסעיר של אדריאן ריץ', שיפורסם ב-1980, שנה אחרי מותך. אבל אולי תכירי הלכה למעשה את הרעיון היסודי בו, שאת כל יחסי החברות והאהבה בין נשים אפשר להעמיד בנקודה מסוימת על הרצף הלסבי; היחסים המיניים הם אולי רק בקצה אחד שלו, מריאן מור תהייה בשבילך במקום אחר. כי מהו בעצם המרחק הגדול בין 'החברות הכי טובות' לבין זוג הלסביות? רק השאלה אם יש סקס או אין סקס?

הקיום הלסבי לפי ריץ' הוא לא המקבילה הנשית לקיום ההומוסקסואלי. הוא בא מכיוון אחר. הוא התנגדות אפשרית למוסד ההטרוסקסואליות הכפויה. הוא כפירה בהנחה שאשה, אם היא רוצה להיות אשה, אמורה להפנות את תשוקותיה – האהבה, הארוס – באופן בלעדי אל עבר גברים; הנחה שמיוצרת, נשמרת, מטופחת, מונצחת, בכוחותיהם הגדולים והשמרנים של הפרסום, בתי הספר, הספרות לילדים, האגדות, הטלוויזיה, הקולנוע, האמנות, החוק והמשפט. ההטרוסקסואליות הכפויה, אומרת ריץ', היא זו שמאפשרת ומקדמת ומחזקת את הסחר בנשים, את הזנות; את גילוי העריות, את ההנחה המובלעת בכול שגורלה של אשה בהכרח נכרך בצרכיו של הגבר.

"כשם שהמונח לסבית צומצם להקשרים קליניים מגבילים בהגדרה הפטריארכלית שלו, כך גם הופרדו הידידות והחברות הנשית מן האירוטי, וכתוצאה מכך צומצמה משמעותו של האירוטי עצמו", כתבה ריץ'. "אבל אם נעמיק ונרחיב את הטווח של מה שמוגדר כקיום הלסבי, כשנשרטט את קווי המתאר של הרצף הלסבי, נתחיל לגלות את האירוטי במונחים נשיים: כמה שאינו מוגבל לחלק אחד של הגוף או לגוף לבדו; כאנרגיה, שלא רק מתפשטת אלא גם – כפי שתיארה זאת אודרי לורד – שרויה בכל 'שותפות בשמחה, תהיה זו שמחה גופנית, רגשית או נפשית', ובכל עבודה משותפת (...)"

במכללת הנשים כרכי את נפשך וגופך באלה של לואיז קריין, מרגרט מילר ואחרות – לימים תודי שכל הרומנים שלך עם נשים התחילו בחסות השתייה. אחרי הלימודים במכללה, אחרי שנים בוויילאג' בניו יורק, אחרי אהבה לא מושגת, אחרי אהבה מושגת, אחרי התכתבות עם מריאן מור על השירים שלך, אחרי כתיבת שירים ופרסומם, אחרי התנסות בהוראה, קחי לעצמך חופש, להירגע, סעי לדרום

אמריקה לשבועיים. בריו דה ז'נרו יקבלו את פנייך הרקדנית מארי מורס ובת זוגה האדריכלית לוטה דה מקדו סוארס, שאותן פגשת בניו-יורק ארבע שנים קודם לכן. מיד אחרי נחיתתך בברזיל אכלי מאגוז הקשיו. יתברר שאת אלרגית. כמעט תמותי. לוטה דה מקדו סוארס תסעד אותך. התאהבי בה. הישארי איתה 15 שנים. כתבי שירים, תרגמי ממואר מפורטוגזית. כתבי את ההקדמה לגיליון ברזיל של מגזין לייף. אל תכתבי כמעט בכלל על אהבתך ללוטה. אולי רק את השיר "שמפו". בכלל, עבדי על כל שיר שלך שנים ארוכות, בקפידה, בחומרה. זכי בפרס פוליצר לשירה. שתי יותר מדי אלכוהול. הפכי לאחת המשוררים החשובים והמשפיעים בארצות הברית. כשלוטה תתמסר לעבודה הגדולה שתקבל מהמושל של ריו – לתכנן פארק ענק על חוף הים – הרגישי לבד. חזרי לארצות הברית. לוטה תבוא לבקר אותך ותגלה ששכבת עם אשה אחרת ותבלע כדורים ותמות. גם את זה את תשרדי. מצאי לך אהובה אחרת. כתבי את "אמנות אחת" שיהיה אחד השירים המפורסמים ביותר שלך. כתבי כל השנים רק מעט שירי אהבה לנשים – זה לא הדבר שלך. אף שבאנגלית את יכולה לכתוב כך שלא יידעו, בעצם, אם השיר פונה לאשה. כתבי, למשל, את השיר "אינסומניה":

נדודי שינה מאת אליזבת ביסופ

הלבנה במראה שבשידת האיפור
מביטה ממנה והלאה, אלפי מילין
(ואולי, בגאווה, בבבואתה,
אבל בלי להאיר פנים)
הרחק מעבר לשינה, זה ברור,
או שהיא מאלה שישנים בבוקר.

לצד תבל שנשכחה,
היא תגיד לה ללכת לכל הרוחות,
והיא תמצא גוף של מים,
או מראה, לשהות בה לכל הפחות.
אז עטפי בקורים את ההשגחה,
ושלשלי אותה אל הבאר.

אל העולם ההפוך,
שבו ימינה הוא תמיד שמאלה,
שבו הצל הוא בעצם הגוף,
שבו נישאר ערות כל הלילה,
שבו השמים רדודים כמו שהים
עכשיו עמוק, ואת אוהבת אותי

איך להיות לסבית לפי סוזן סונטג, סופרת, מבקרת

"אולי הייתי שתויה, אחרי הכל, כי זה היה כל כך נהדר כשה' התחילה לעשות איתי אהבה", תכתבי ביומן שלך בגיל 16. "בפעם הראשונה שה' נישקה אותי עוד הייתי נוקשה, אבל זה היה רק כי לא

ידעתי איך, ולא משום שלא אהבתי את זה (כמו שהיה עם ג'ים)...היא התלוצצה על איך שהציפוי של השניים שלה מתחיל להתקלף עכשיו. דיברנו עוד קצת, ובדיוק כשהכרתי בכך שאני משתוקקת אליה, גם היא ידעה (...)

"ומה אני עכשיו כשאני כותבת את הדברים האלה? לא פחות מאדם אחר לגמרי (...). תפישת המיניות שלי השתנתה כל כך – תודה לאל! – ביסקסואליות כביטוי לשלמות של האינדיבידואל – ודחייה כנה של – כן – הסטייה הזאת שמגבילה התנסויות מיניות, שמנסה לפרק את המיניות מהפיזיות שלה, בתפישות כמו האידיאליזציה של הצניעות, של ההימנעות מסקס עד שתפגשי את האדם הנכון, כל האיסור הזה על התרגשות גופנית בלי אהבה, על הפקרות (...)

"אני יודעת מה אני רוצה לעשות עם החיים שלי. כל זה כל כך פשוט אבל בעבר היה לי קשה כל כך להבין. אני רוצה לשכב עם הרבה אנשים. אני רוצה לחיות ולשנא למות. לא אהיה מרצה ולא אשלים לימודים לתואר שני אחרי שאגמור את התואר הראשון. אני לא מתכוונת להניח לאינטלקט שלי לשלוט בי והדבר האחרון שאני רוצה לעשות הוא להעריץ אנשים שיש להם השכלה (...). אחפש עונג בכל מקום ואמצא אותו, כי הוא נמצא בכל מקום. ..אני חיה, אני יפה... מה עוד קיים בעולם?"

כל זה ועוד תכתבי בגיל 16. כשתבגרי קצת דווקא תקדישי את חיך לאינטלקט, לביקורת תרבות, למחשבה, להוראה, לכתובה, ותעניקי לתרבות כמה מהמסות החיוניות והמאתגרות שיש. לעומת זאת, את יחסיך עם נשים – את תהיה בקשרי אהבה וסקס עם לפחות ארבע נשים, עד לקשר האחרון והממושך שלך עם הצלמת אנני לייבוביץ', קשר שתקיימו בדירות נפרדות עד מותך – את כל האהבה הזאת תשמרי פחות או יותר בסוד. אמנם תכתבי עליה ביומניך. תחיי אותה. אמנם לא תוותר על העונג. אבל על העונג הפרסונה הציבורית שלך תעדיף לא לדבר.

כשהספר של אנני לייבוביץ', חברה שלך, מאהבת שלך, יראה אור אחרי שתמותי, נזכה להציץ; נראה תמונות שלך – את הפס הלבן בשיער, את הגוף היפה שלך עירום באמבטיה, את המבט העייף שלך על הספה, את הרגעים של הטיפול הכימותרפי, וגם את הגופה שלך, את המוות שלך, בתום הגסיסה – והכל יהיה שם בחוץ, לעיני כל, האומץ השכלי, התשוקה הפוליטית, ההרפתקנות הרגשית והמינית, ההצטנעות, האינטימיות שלך ושל אנני, הרדיקליות המופנמת שלך, החברות עם גברים, המשיכה לנשים, האהבה לקולנוע, המסירות לכתובה.

איך להיות לסבית לפי טובה יאנסון, סופרת ומאירת

כשימלאו לך 41 העולם כבר יכיר את עולם המומינים שיצרת – את האיורים שלך, את הסיפורים, את מומינטורל ומשפחתו וחברים אחרים; עולם של הרפתקאות נטול רוע ומלא השראה – ויאהב אותך, אפילו יעריץ אותך, בזכותו. השנה תהיה 1955. מאחוריך יהיו השנים הקשות, המדכאות, של מלחמת העולם השנייה, שהדהדו גם בפינלנד, וגם בקרב קהילת דוברי השבדית בפינלנד, שאת נמנית עמה. מאחוריך יחסי אהבה עזי מבע וסוערים עם גברים ועם נשים. אבל בשלב הזה את לבד, שרויה זה כבר במלנכוליה, בדידות, ותשישות מעומס עבודה. והנה, במסיבת חג המולד של גילדת האמנים הפינית, תפגשי את טוליקי פייטילה (Tuulikki Pietila), אמנית גרפית, שאותה הכרת באופן

שטחי בעבר. הפעם תציעי לה לרקוד איתך. היא תסרב. אבל כעבור זמן מה היא תשלח לך כרטיס ברכה עם ציור של חתול בעל פרוות פסים, ותזמין אותך לבקר אותה בסטודיו שלה בהלסינקי. זה יהיה בחורף. בקיץ של השנה הבאה, טוליקי תבקר אותך באי שלך, ברדסקאר. האהבה תפרח. אחרי הביקור הזה תכתבי: "סוף סוף אני נמצאת עם זו שאיתה אני רוצה להיות". האהבה שלכן תהיה שלמה ברגע שתיפגשו. אחרי הביקור הזה באי, תכתבי לטוליקי במכתב: "אני אוהבת אותך, אני מרגישה בה בעת מכושפת ושרויה בשלווה גדולה, ואני לא פוחדת משום דבר שצופן לנו העתיד". טוליקי תחזיר לך אהבה בדרכה.

מה יש לומר על אהבה טובה כזאת? אתן תחיו יחד עד מותכן בעוד כמחצית המאה. תעבדו יחד, תיצרו, תברחו מכל תשומת הלב הציבורית לאי המבודד שלכן, תצאו למסעות; לכל מקום תיקחו איתכן את מחברות הסקיצה, תעבדו בחדרי הסטודיו שלכן בהלסינקי, רק מסדרון יפריד ביניכן. את תכתבי ותצרי עוד הרבה מומינים. וגם סיפורים יוצאים מן הכלל למבוגרים. *Labora et amare*, עבודה ואהבה – זה המוטו של החיים שלך. קודם עבודה אחר כך אהבה. את שני אלה תמצאי מתקיימים יחד בהרמוניה עם טוליקי. את תכניסי למומינים דמות חדשה, את בת דמותה של טוליקי, טו-טיקי, שמומינטרול פוגש ב"מומינים בחורף" – היא מסתובבת עם סכין, חזקה, לבדה, מעניקה למומין השראה. כלפי העולם תהיי גלויה ופרטית. הבחירה באהבה המסוימת הזאת תהיה בדיוק זו – אהבה מסוימת טובה ובת קיימא. העניין המגדרי יהיה בשבילך עניין של מה בכך. מה יש לומר על קשר כזה? לפעמים תריבו. לפעמים הנוכחית המרכזית של אמא שלך בחייך תיצור מתחים. אבל בסך הכל היסוד הוא טוב. עבודה ואהבה וחירות הדדית. אפשר יהיה לטעום מזה בנובלה שתכתבי, *Fair Play*, שתתורגם לאנגלית משבדית אחרי מותך. אלי סמית, הסופרת הלסבית הסקוטית, תציג את הכתיבה-למבוגרים שלך לעולם דוברי האנגלית, שהכיר אותך עד כה רק דרך המומינים. היא תראה לנו איך בנובלה, שתי הדמויות מניחות זו לזו לעבוד זו לצד זו בשתיקה. איך האהבה שלהן מספקת מרחב לכל אחת להיות היא עצמה. על כך אין להוסיף דבר.

*

אלה היו שלוש דוגמאות ממדף דמויות המופת שלי. חפשי לך כאלה משלך.

קראי הרבה ספרות לסבית ועל אודות לסביות. הכירי את ההיסטוריה של הזהות הזאת. קראי, למשל, את [Odd Girls and Twilight Lovers](#) מאת ליליאן פיידרמן. זה ספר היסטוריה מרתק שסוקר את התפתחות הזהות הלסבית באמריקה של המאה העשרים.

את יודעת מי הן כלואה ואוליביה? לא? אין דבר. אף פעם לא מאוחר. קראי את [חדר משלך](#) של וירג'יניה וולף. בחיבור שלה, בשוטטות שלה בעקבות הספרות שכתבו נשים, או לא כתבו, היא פתאום נתקלת במלים "כלואה חיבבה את אוליביה". זה ברומן שחיברה סופרת אחת, נניח קוראים לה מרי קרמייקל. וולף מנסה להעלות בעיני רוחה את האפשרות שיהיו דמויות של נשים שאוהבות נשים בספרות, שנשלטה עד לזמנה בידי גברים.

קראי אבני דרך בדרכה של הספרות הלסבית. את "תהום הבדידות" המדכדך של רדקליף הול מ-1928. את "[קרול](#)" המעודן והמרגש של פטרישיה הייסמית' מ-1952. את הסיפורים הקצרים של אלי סמית'. את הבלשיות הלסביות של ג'יי-אם רדמן. תמצאי באלה ובספרים אחרים כל מיני צורות של אהבה ומתח ודכדוך והתגברות על קושי ושקיעה בו. תמצאי שם תשוקה שתוכלי להזדהות איתה, שתבנה לך מרחב לפנטזיה.

נסי לא לדבר בלשון זכר כשאת מתכוונת בעצם לעצמך. אל תגיעי למצבים שבהם את עשויה לומר משפטים כאלה: "כשאתה מרגיש שקיבלת מחזור, והבטן שלך כואבת, ואתה רוצה לבכות, כי אתה מבין שאתה לא בהיריון, אז אתה יודע, שהחיים ממשיכים". דברי בלשון נקבה גם כשאת מבקשת לדבר על כל-אדם, על האשה-באשר-היא.

הסיטי את המבוכה מאזור ה"איך אני אמורה להיות" לאזור ה"במה אני מאמינה וכמה אני עומדת מאחורי איך שאני ומה שאני עושה". כלומר, את לא חייבת להסיר שיערות מהרגליים. את לא חייבת להסיר שיערות מבית השחי. את לא חייבת לעשות שפם. את לא חייבת להיות רזה. וגם את לא חייבת להימנע מכל אלה. את לא אמורה לעשות כלום חוץ מלכבד את הזולת. חשבי עד כמה את מרגישה בבית עם עצמך.

החציני את הלסביות שלך. בין שהיא פמית ובין שהיא בוצ'ית (הקטגוריות האלה מחקות את התבנית ההטרוסקסואלית, לא בטוח שזה הכרחי), בין שהיא מעורפלת ובין שהיא משתנה כל העת, בין שאת מרגישה בה בנוח ובין שאת במבוכה; צאי מעצמך החוצה: המרחב הציבורי צריך כמה שיותר נשים מכמה שיותר סוגים. סליחה: הזירה הציבורית צריכה כמה שיותר נשים מכמה שיותר סוגות. אל תצטנעי, אל תצניעי.

או: הסתירי את הלסביות שלך. השתעשעי בחיי הסוד. אל תיכנעי לתרבות השיתוף והחשיפה. היי לסבית בבית, במועדון, אבל לא בחוץ. לא בעבודה. לא אצל ההורים. בחוץ תנסי להיות מישהי אחרת. סטרייטית, נניח? או תנסי להיות מחוץ לקטגוריה מינית כלשהי. רק אל תתביישי בעצמך מהסיבה שאת לא כמו כולן. לפחות אל נא תתביישי זמן רב מדי. כי מיותר וכואב להתבייש. דעי שאין דבר כזה:

כמו כולן. כל אחת היא לא כמו כולן. חברה אנושית טובה היא חברה שנהנית ממגוון. זו הפוליטיקה של הגאווה. היא מבקשת לבטל את העריצות של הבושה. היא מבקשת לבטל את האידיאל של האחידות.

עקבי אחרי סיפורים לסביים בסדרות טלוויזיה. עמיתותייך מעלות ל"יו טיוב" קווי עלילה לסביים מעשרות סדרות טלוויזיה. ראי למשל ברצף את כל הקטעים של קלינדה ולאנה בסדרת בית המשפט "האשה הטובה". או את כל רצף הקטעים של אלקס ופייפר בסדרת הכלא "כתום הוא השחור החדש". זהו בילוי זמן מפוקפק, שחותר תחת אמנות הטלוויזיה. זו התמסרות מרוקנת לאירוטי ולרומנטי. אבל הרשי לעצמך. אין מספיק סרטים או סדרות שבמרכזן דמות לסבית שאפשר להזדהות איתה, עם הפרטים המסויימים של התשוקה שלה. טוב, ישנה הסדרה The L word. עליית הסדרה הזאת לשידור ב-2004 היתה באמת אירוע טלוויזיוני [שפתח אופקים חדשים](#). קנית כבר את הסדרה בדיוידי, שתהיה זמינה לצפייה. אבל הצפייה בה בפעם העשירית שוחקת. בלית ברירה צפי גם בסדרה "ג'יפסי" עם נעמי ווטס, שמשחקת פסיכולוגית בי-סקסואלית שמתאהבת בבת זוג של מטופל. זה נורא ואיום ונהדר. לכי לכל הסרטים בפסטיבל החיוני "[לסבית קטלנית](#)".

אהבי את אליוט, את רונה קינן, הקשיבי למוזיקה שלהן, ושל מליסה את'רידג', ואני דיפרנקו, קידי לאנג, אינדיגו גירלז, טרייסי צ'פמן, ג'ואן אמרטרדינג. מצאי מוזיקאיות שאת אוהבת, בסגנונות שאת אוהבת, שמנגנות בנינוחות את התשוקה שלהן.

צפי בכמה סרטים שוב ושוב. אפילו ב"עגבניות ירוקות ומטוגנות" בשביל הנשיקה על הלחי ובשביל המתח שעומד בין מרי לואיז פארקר למרי סטיוארט מסטרסון. צפי בכל דבר שמרי לואיז פארקר משחקת בו. וגם בסרטים עם קתרין קינר. עקבי אחרי דמויות של לסביות מרשימות בבידור ובפוליטיקה בהווה ובעבר. אלן דג'נרס, סינת'יה ניקסון. מלכת שוודיה קריסטינה. כל מה שתצליחי למצוא.

בחרי בגדים בחנויות בצד של הנשים ובצד של הגברים. הרגישי שהכל משחק ודבר אינו ציווי. השתחררי מציוויים, שאינם ציוויים מוסריים, של המצפון.

הרגישי שההזדהות שלך עם לסביות בכל העולם חזקה יותר מכל הזדהות לאומית או קבוצתית אחרת. התרגשי מלסביות שזכות בפרס כמו שיהודים מתרגשים מיהודים וישראלים מישראלים או משהו כזה. הרגישי שמהו מחבר ביניכן. אולי זהו השחרור מעריצותה של ההטרסקסואליות הכפויה. אולי זו האפשרות לעצב בעצמך מה זה אומר להיות אשה בעלת רצון ותשוקה.

חברי לעצמך את המדריך שלך. עברי על כמה מהכללים והמציאי אחרים. היי המחברת של הסיפור שלך.

*

מקורות

Elizabeth Bishop, a Miracle for Breakfast, by Megan Marshall, Mariner Books, 2017

Elizabeth Bishop Prose and Poems, FSG, 2011

Tove Jansson, Work and Love, by Tuula Karjalainen, Penguin Books, 2014

Susan Sontag, Reborn, early diaries, 1947-1964, Hamish Hamilton, 2008

הטרוסקסואליות כפויה והקיום הלסבי, בתרגום דלית באום, ללמוד פמיניזם, מקראה, סדרת

מגדרים 2008